

Град Ваљево се свети узбуњивачу, игнорише Управни суд

Владимир Пантић радио је као правник 2017. године у градској управи Ваљева када је словеначка компанија Горење почела да гради помоћну производну халу без грађевинске дозволе. Након што су радови на хали видно напредовали, Пантић је требало да изда грађевинску дозволу али је то одбио, позивајући се на одредбу закона да је забрањена градња без дозволе. Пантић је потом премештен из одељења, а Горење је добило потребну дозволу. Исто се десило са стамбено-пословним комплексом фирме Гејт у центру Ваљева за који је Пантић такође био задужен. И Горење и Гејт су потом, на основу начела опортунитета, склопиле споразум са тужилаштвом о одлагању кривичног гоњења због градње без дозволе уплаћујући притом 30.000 односно 50.000 динара.

Град Ваљево је у међувремену променио систематизацију радних места, а Пантић је премештен у одсек за ванредне ситуације где се суочио са „мобингом празног стола“, односно ситуацијом да долази на посао али му се не дају никаква задужења – једноставно седи беспослен. С друге стране, одељење из којег је премештен је запошљавало нове раднике по основу привремених и повремених послова. Градска управа је потом обједињена па је Пантићу поново издато решење о премештају.

Узбуњивач је уз помоћ правног тима Пиштаљке покушавао да се врати на стари посао. Међутим, иако Управни суд одлучује у његову корист, Пантићев тужени послодавац не хаје за то. У последње две године вођена су два спора пред Управним судом, због фактички два решења о премештају, и оба су решена у корист узбуњивача. Другостепена одлука Жалбене комисије града Ваљева донета на штету Пантића поништавана је и враћана на поновно одлучивање. Али послодавац је доносио опет иста решења и држао Пантића у одсеку за ванредне ситуације. „Примедбе суда у погледу поступка изнете у овој пресуди обавезујуће су за тужени орган, који ће у поновном поступку одлучивања донети ново на закону засновано решење о жалби тужиоца у року и на начин прописан чланом 69 став 2 Закона о управним споровима“, наводи се у последњој одлуци Управног суда са краја прошле године. За то време, Пантић долази на посао и чека боље дане а послодавац, градска управа, упорно се оглушује о судске одлуке којима се налаже другачије поступање.

Имајући у виду овакву праксу послодавца, адвокати Пиштаљке су покушали да захтевају од Управног суда да управну ствар реши у спору пуне јурисдикције – односно да сам реши спор. Међутим, суд сматра да не може: „природа ове управне ствари не пружа поуздан основ за то, у смислу одредбе члана 43 Закона о управним споровима (...) економичније и целисходније је да учињене повреде правила управног поступка надлежни орган управе отклони у поновном поступку одлучивања“.

Иако став трећи члана 43 наводи да је суд обавезан да „посебно наведе разлоге“ због којих није прихватио захтев тужиоца да пресудом реши управну ствар, Управни суд је ту затајио и разлоге није посебно навео. Навео је само да је „економичније и целисходније“ да сам орган управе отклони утврђене недостатке. Адвокати Пиштаљке су готово од почетка истицали да орган управе неће поступити у складу са правним схватањем Управног суда, узалуд. Будући да је Жалбена комисија поново донела решење на штету Пантића, овакво „надгорњавање“ не може бити ни „економично“ ни „целисходно“. Адвокати Пиштаљке ће у новом поступку сизифовски истицати исте аргументе са надом да се овога пута камен неће поново стровалити и да ће суд овога пута сам решити спор, кад орган управе већ то не жели. ■

Милан Павлица

„Нестле“ нанео моралну патњу, уништио каријеру узбуњивачице Мотарџеми

Бивша директорка за безбедност хране мултинационалне компаније „Нестле“ Јасмин Мотарџеми добила је пред апелационим судом у Лозани спор против свог некадашњег послодавца. Суд је утврдио да је „Нестле“ поступио супротно швајцарском закону о раду и да су руководиоци те фирме малтретирали госпођу Мотарџеми (која је о свом искуству са узбуњивањем говорила на првој међународној конференцији Пиштаљке 2016. године).

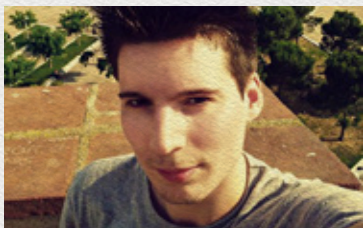
Јасмин Мотарџеми је 2006. године пријавила унутрашњим каналима да је храна за бебе коју производи „Нестле“ опасна и од тада је суочавала са притиском и претњама све до 2010, када је отпуштена. Судски поступак је трајао десет година и још није окончан, јер „Нестле“ има право жалбе. Поступак је вођен по закону о раду јер

Швајцарска нема закон о заштити узбуњивача, а ни нацрт који би могао ускоро да буде усвојен не нуди никакву праву заштиту запосленима који пријаве неку неправилност или незаконитост. Суд у Лозани утврдио је да је „Нестле“ прекршио своја интерна правила о узбуњивању, да је истрагу о злостављању на раду почео тек три и по године пошто је злостављање почело и да је та истрага била „превара“. „Госпођа Мотарџеми претрпела је озбиљну моралну патњу због трајања и интензитета шиканирања и малтретирања током много година“, наводи се у пресуди и додаје да је менаџмент „Нестлеа“ уништио Јасмин Мотарџеми професионално и друштвено и спречио је да има „бриљантну каријеру“. Иако је она тражила да се уради контрола безбедности хране, менаџмент је то одбио и наставио да јој се свети, чиме је прекршио и сопствена правила и закон.

„Моја судска битка се наставља јер још морам да се борим на много фронтова, укључујући финансијски опстанак. Ипак, верујем да ће ова пресуда значити преокрет у мојој дугој борби за етичко понашање, правду и поштовање људских права“, каже Мотарџеми, која се уз своју борбу годинама залаже и за права других узбуњивача, као и да Швајцарска коначно добије закон о заштити узбуњивача. ■

Хакер или узбуњивач: Португалац у средишту светских скандала

Руи Пинто је 32-годишњак из Португала око кога се у последњих годину дана врте велике светске приче. Постао је познат као извор информација о утаји пореза у фудбалу на основу којих су покренути кривични и други поступци против неких фудбалера и клубова, да би затим Португал затражио његово изручење из Мађарске, где је живео, због оптужбе да је до тих информација дошао хаковањем компјутера.

Пре годину дана, Мађарска га је изручила, сада је у притвору и суди му се по 93 тачке оптужнице за изнуду и хаковање. Међутим, испоставља се да је пре одласка у притвор свом браниоцу, познатом француском адвокату Вилијаму Бурдону, дао хард диск са подацима о прању новца у Анголи којим је ћерка бившег председника Изабел Дош Сантош наводно зарадила најмање две милијарде долара.

Бурдон је на челу организације Платформа за узбуњиваче у Африци, па је преко ње поделио информације (715.000 мејлова и других података) са Међународним конзорцијумом истраживачких новинара, који је овог месеца објавио серију прича о анголској корупцији у неколико водећих светских медија.

Када су објављене, наведено је да је извор анонимни узбуњивач, а тек крајем овог месеца испоставило се тај узбуњивач Руи Пинто. „Он је све урадио у јавном интересу“, изјавио је адвокат Бурдон, одбацујући поново оптужбу португалских власти да је Пинто криминалац.

Ова прича ће за дуго време дефинисати улогу новинарских извора и узбуњивача и распламсати расправу о хакерима, узбуњивачима, јавном интересу и мотивима. ■

Шпанија: Узбуњивачи или потказивачи

Нови шпански министар правде најавио је да ће термин „узбуњивач“ (whistleblower) бити адекватно преведен приликом пребацавања директиве Европске уније у домаће законодавство. Организација X net, која се бави заштитом узбуњивача у Шпанији, претходно је упозорила да је у шпанском преводу директиве употребљен

неодговарајући израз denunciante („потказивач“) и затражила да се он хитно измени. Међународна мрежа за узбуњивање, чији је Пиштаљка члан, затим је упутила отворено писмо Европској комисији тражећи да се спорни термин замени речју alertador („узбуњивач“), да би на крају реаговао и министар правде Шпаније Хуан Карлос Кампо, који је изјавио да ће бити употребљен прави термин – alertador. ■

Заштита не важи за запослене у органима ЕУ

Иако ће све чланице Европске уније ускоро имати посебне законе о заштити узбуњивача, запослени у органима саме ЕУ и даље неће уживати пуну заштиту. На ово је упозорила организација Транспаренси интернешенел, објашњавајући да Европска комисија има нека правила о заштити запослених који указују на неправилности, али да она нису довољно снажна.

О томе сведоче и бројеви: запослени у Европској комисији су за шест година (од 2013. до 2018.) пријавили само 12 случајева ОЛАФ-у, телу које је у ЕУ задужено за истраживање корупције. Европска комисија има 32.000 запослених. Ни у Европском парламенту стање није боље: од 2016. до 2018. године пријављена су само три случаја, сва три 2016. године и сва три су одбацили сами посланици, јер су у питању били помоћници посланика у Европском парламенту а правила рада предвиђају да посланици сами одлучују да ли је било повреде правила. Током пуне две године, 2017. и 2018, није било ниједне пријаве. Транспаренси интернешенел позвао је Европску унију да запосленима у органима саме Уније обезбеди исту заштиту коју директива о узбуњивању пружа запосленима у чланицама ЕУ. ■

Тужба против произвођача „тамифлу“

Амерички произвођач лекова „Хофман-Ларош“ преварио је савезну владу у САД и владе савезних држава за око милијарду и по долара тиме што је погрешно представио клиничке студије и навео да његов лек „тамифлу“ може да заустави потенцијалну пандемију грипа. Ово се наводи у тужби узбуњивача поднетој на основу америчког закона који омогућава грађанима да туже фирме у име државе и да за своје услуге добију награду.

„Компанија Рош је користила лобисте, оне који обликују јавно мњење и непотписане ауторе да промовишу „тамифлу“ лажним обећањем владама да ће њиме зауставити грип“, изјавио је адвокат Марк Ланијер, који заступа узбуњивача доктора Томаса Џеферсона. Џеферсон, стручњак за јавно здравље, још од 2009. године сумња у ефикасност „тамифлуа“ и годинама је тражио да произвођач објави резултате клиничких студија. Када су резултати коначно објављени 2013. године, Џеферсон је утврдио да они не подржавају наводе „Хофман-Лароша“ о ефикасности лека против пандемије грипа, наводи се у тужби.

Ако суд усвоји тужбу, „Хофман-Ларош“ би могао да плати чак 4,5 милијарди долара јер закон предвиђа да фирма која је обманула државу треба да плати троструки износ зарађеног плус додатне казне. ■

Америчка Комисија за хартије од вредности ограничава улогу узбуњивача

У последњих десет година америчка Комисија за хартије од вредности (SEC) вратила је у буџет више од 1,7 милијарди долара захваљујући узбуњивачима који су указали на кршење закона и правила. Упркос том успеху, Комисија је недавно најавила измене које ће ограничити улогу узбуњивача. Између осталог, биће уведена строга процедура пријављивања неправилности па ће они који попуне погрешан образац или се обрате погрешној канцеларији остати без награде. Такође, планира се успостављање ограничења за награде, без обзира на то колико је узбуњивач допринео кажњавању неке фирме или колику је одмазду доживео.

Према изменама закона усвојеним после финансијске кризе 2008. године (закон Дод-Френк), Комисија узбуњивачу мора да да награду вредну између десет и тридесет одсто казне преко милион долара изречене фирми која је кршила прописе. Ограничења која се планирају у складу су са политиком председника САД Доналда Трампа да се ојача улога компанија и спречи њихово кажњавање. ■

Министарство одбране „не зна“ ко је извозио оружје

Афера „Крушик“ већ месецима не излази из фокуса пажње српске јавности но изгледа да неки државни органи желе да је забораве што пре. У покушају да сазнамо које су приватне фирме имале дозволе за трговину наоружањем и колико су вредели њихови послови, покушали смо да од Министарства одбране добијемо податке за период од 1995. до 2005. године. Иако је у то време министарство било надлежно за одобравање ових послова, сада кажу да не знају да ли се о томе водила евиденција, као и да ли је и где евентуално архивирана грађа о тако важној и уносној трговини. Да оваква трдња не одговара истини, доказ су подаци министарства трговине, о томе накнадно у тексту.

Производња и трговина наоружања је у поменутом периоду била претежно регулисана законом из 1996. године према којем је издавање дозвола и вођење евиденције о извозу наоружања било у надлежности органа Савезне Републике Југославије надлежног за послове одбране. Упркос овој законској регулативи, у Министарству одбране као да су ту евиденцију загубили, што правдају организационим проблемима.

Министарство је у бирократски формулисаном одговору Пиштаљци за недостатак података окривило надлежне управе у свом оквиру. Наводно, Управа за истраживање, развој и производњу у Сектору за војно-привредну делатност била је надлежна за послове контроле спољнотрговинског промета, односно издавање решења за извоз или увоз наоружања и војне опреме. Потом је, кажу, 2005. године дошло до организационих промена у Министарству одбране, када је формирана Управа за одбрамбене технологије Сектора за материјалне ресурсе. Исте године, због усвајања новог закона којим је регулисан спољнотрговински промет наоружања, војне опреме и робе двоструке намене, надлежност у овој области пренета је на тадашње Министарство међународних економских односа, сада Министарство трговине, туризма и телекомуникација.

„Наведена управа обавестила нас је да им није познато да ли је Управа за истраживање, развој и производњу, водила евиденцију привредних субјеката који су имали извозне дозволе, јер званично није преузела архиву расформиране

управе. Такође су навели да им нису познати ни подаци о извозним дозволама за назначени период, нити начин њиховог евентуалног чувања и архивирања. Све наведено указује на чињеницу да нисмо у могућности да вам тражене податке и документацију доставимо, јер исту не поседујемо“, стоји у одговору Министарства одбране од 23. јануара ове године.

Да ли је реч о немару или намерном избегавању одговора, тешко је рећи но доказ да је надлежно министарство имало податке из евиденције спољнотрговинског промета налази се у првом извештају садашњег Министарства трговине, туризма и телекомуникација из 2005. године које је тада преузело надлежност евиденције и издавања дозвола.

На страни 25 овог извештаја може се прочитати да је одређене податке за први квартал 2005. године доставило Министарство одбране СЦГ, па ако је имало податке за први квартал сигурно је имало податке и за претходни период за који је било надлежно.

У поменутом извештају се наводи је према подацима Министарства одбране у периоду од 1. јануара до 31. марта 2005. године издато 68 дозвола за извоз на 34 дестинације у укупној вредности од 113,1 милиона долара. Највише дозвола издато је за извоз у Индонезију, БиХ, САД, Израел и Ирак, од чега су по вредности предњачиле Сједињене Америчке Државе са чак 32,8 милиона долара. Иако је Министарство одбране очигледно ове податке доставило министарству трговине, ми их

Законом из 2018. године омогућена је приватизација фабрика оружја. Да ли је то разлог да се крију информације о извозу?

нисмо добили. Пиштаљка се крајем прошле године у два наврата обратила Министарству одбране тражећи податке о трговини оружјем од 1995. до 2005. године. Између осталог, интересовао нас је број издатих дозвола, као и списак фирми које су добиле тај папир.

Уколико као разлог немаштог одговора Министарства одбране избацимо немар, поставља се питање где лежи мотив оваквог гурања под тепих тако важне теме за јавност у Србији. Можда је разлог у одредбама Закона о производњи и промету наоружања и војне опреме који је ступио на снагу маја 2018. године. Овим законом по први пут је омогућена приватизација фирми које производе наоружање и војну опрему. Закон о приватизацији искључивао је пре тога ову могућност.

„Поступак приватизације државног капитала код произвођача наоружања и војне опреме покреће се иницијативом Владе, на предлог Министарства одбране. Иницијативу за покретање поступка приватизације Влада доставља министарству надлежном за послове привреде у року од пет дана од дана доношења иницијативе. На основу иницијативе поступак приватизације спроводи се у складу са одредбама закона којим се уређује приватизација, уз ограничење у погледу стицања капитала од стране страног улагача“, наводи се између осталог у новом закону.

Уколико се у обзир узме случај „Крушика“ поменут на почетку текста, где је неколико приватних фирми преузело већински спољнотрговински промет робом овог државног предузећа, које иначе већ годинама, несхватљиво, има блокиране рачуне због великих дугова, може се поставити питање у чијем је интересу игнорисање медија који се интересују за тему извоза наоружања и војне опреме. ■

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
СЕКТОР ЗА МАТЕРИЈАЛНЕ РЕСУРСЕ

Број: 4585- 6 / 19
23. 12. 2019. године
БЕОГРАД

Момир Илић, новинар
Портала Пиштаљка
11000 Београд

Поштовани,

У вези Вашег захтева за приступ информацијама од јавног значаја који сте упутили Управи за односе са јавношћу Министарства одбране, заведеног под бројем 17-447 дана 23.12.2019. године (електронска пошта од 20.12.2019. године на info@mod.gov.rs), којим сте се обратили ради достављања података који се односе на;

- списак лица, односно привредних субјеката који су имали извозне дозволе наоружања и војне опреме од 1995. до 2005. године. Потребан нам је списак за сваку од ових година, као и облик својине за сваку од ових фирми,
 - број тражених и издатих дозвола за сваку од наведених година,
 - број тражених и издатих дозвола за сваку фирму,
- обавештавамо Вас о следећем.

Поступајући у складу са Вашим захтевом од надлежне организационе јединице затражили смо тражене информације и документацију.

Организациона јединица надлежна за послове контроле спољнотрговинског промета, односно издавање решења за извоз или увоз наоружања и војне опреме до 2005. године била је Управа за истраживање, развој и производњу у Сектору за војнопривредну делатност.

Током 2005. године дошло је до организационих промена у Министарству одбране, када је формирана Управа за одбрамбене технологије Сектора за материјалне ресурсе Министарства одбране. Исте године због усвајања новог закона којим је регулисан спољнотрговински промет наоружања, војне опреме и робе двоструке намене, надлежност у овој области пренета на тадашње Министарство међународних економских односа.

Наведена управа обавестила нас је да им није познато да ли је Управа за истраживање, развој и производњу, водила евиденцију привредних субјеката који су имали извозне дозволе, јер званично није преузела архиву расформиране управе. Такође су навели да им нису познати ни подаци о извозним дозволама за тражени период, нити начин њиховог евентуалног чувања и архивирања.

Све наведено указује на чињеницу да нисмо у могућности да вам тражене податке и документацију доставимо јер исту не поседујемо.

С поштовањем,

ПО ОВЛАШЋЕЊУ
МИНИСТРА ОДБРАНЕ
Овлашћено лице
Александар Хинић